

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

05.06.2026

м. Київ

№ 889

Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Психологічна стійкість дитини дошкільного віку: визначення та підтримка розвитку»

Відповідно до абзацу п'ятнадцятого пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами), підпункту 13 пункту 4 та пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (зі змінами), з метою вдосконалення науково-методичного та практичного рівнів професійної компетентності педагогічних працівників з питання визначення та підтримки розвитку психологічної стійкості дітей старшого дошкільного віку

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Психологічна стійкість дитини дошкільного віку: визначення та підтримка розвитку» (далі – Типова програма), що додається.

2. Директорату дошкільної та інклюзивної освіти (Лотоцька Алевтина), сектору преси та інформації (Малюк Денис) забезпечити розміщення Типової програми на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Коновалову Анастасію.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і
науки України

05.06. 2026 року № 889

ТИПОВА ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Психологічна стійкість дитини дошкільного віку: визначення та підтримка розвитку»

Розробник: колектив лабораторії психології дошкільника Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України — Піроженко Тамара Олександрівна, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України; Соловйова Людмила Іванівна, кандидат психологічних наук; Карабаєва Ірина Іванівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник; Гурковська Тетяна Леонідівна; Федорчук Олена Іванівна.

Рецензенти: Яценко Тетяна Володимирівна, кандидат психологічних наук, Комунальний заклад вищої освіти «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія» Полтавської обласної ради, в.о. завідувач кафедри педагогіки, психології та дошкільної освіти; Терещенко Людмила Анатоліївна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, старший науковий співробітник.

Термін дії програми: з 2026 року до 2030 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Загальні положення. Програму для курсу підвищення кваліфікації педагогів спеціалізації «дошкільна освіта» «Психологічна стійкість дитини дошкільного віку: визначення та підтримка розвитку» (далі – Програма) складено відповідно до міжнародних стандартів та державної політики у сфері освіти.

Програма розроблена на основі результатів прикладного дослідження «Особливості психологічної стійкості дітей старшого дошкільного віку», здійсненого науковцями лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Модулі Програми змістовно і методично відповідають розділам підручника «Психологічна стійкість дитини дошкільного віку: визначення та підтримка розвитку». Її зміст повною мірою відповідає сучасним запитам освітньої практики, що спрямовані на підтримку емоційного благополуччя та розвитку психологічної стійкості дітей дошкільного віку в умовах соціальної нестабільності, воєнних викликів і трансформацій суспільного життя.

Актуальність. Програми полягає в необхідності підготовки фахівців, які працюють з дітьми дошкільного віку, для здійснення кваліфікованої, науково-

обґрунтованої і методично виваженої підтримки розвитку психологічної стійкості дошкільників, що сприятиме укріпленню їх психологічного здоров'я та запобігатиме негативним впливам складних життєвих ситуацій (труднощів, невизначеності, новизни за відсутності досвіду) на особистість дошкільняти.

Цільова аудиторія: фахівці, які працюють з дітьми дошкільного віку в закладах освіти різного типу (державних, комунальних, приватних, корпоративних): вихователі, вчителі-логопеди, вчителі-дефектологи, музичні керівники, інструктори з фізичної культури, практичні психологи, соціальні педагоги; керівники гуртків, студій, секцій (далі – слухачі).

Обсяг: 30 годин (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми: за результатами засідання лабораторії психології дошкільника (Протокол № 10, від 21. 10. 2025 р.) прийнято рішення, доручити викладання Програми в межах курсів підвищення кваліфікації, які проводить ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти», старшому науковому співробітнику Гурковській Т. Л.

Форми підвищення кваліфікації: інституційна — очна, дистанційна; змішана. Форми підвищення кваліфікації можуть поєднуватись.

Основні види підвищення кваліфікації: навчання за програмою підвищення кваліфікації.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалити науково-методичний та практичний рівні професійної компетентності педагогічних працівників щодо визначення та підтримки розвитку психологічної стійкості дітей старшого дошкільного віку.

Завдання підвищення кваліфікації:

1. Поглибити знання слухачів про сучасні теоретичні й прикладні підходи до визначення та методичні інструменти підтримки розвитку психологічної стійкості дітей старшого дошкільного віку.
2. Сприяти формуванню у слухачів професійних компетентностей та практичних навичок підтримки розвитку психологічної стійкості шестирічок.
3. Мотивувати педагогів спеціалізації «дошкільна освіта» до постійного професійного розвитку.

Напрями підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників щодо підтримки розвитку психологічної стійкості дітей дошкільного віку.

Перелік компетентностей: підвищення кваліфікації фахівців, які працюють з дітьми дошкільного віку, передбачає удосконалення набутих та розвиток нових компетентностей (загальних і професійних), необхідних для

забезпечення сприятливих умов становлення психологічної стійкості дитини-дошкільника. Програма враховує оволодіння педагогами необхідними компетентностями в контексті наукового напрямку вікової (дитячої) і педагогічної психології.

Загальні компетентності:

здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права та обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність – ЗК.01);

здатність до міжособистісної взаємодії (соціальна компетентність – ЗК.02);

здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, поважати багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність – ЗК.03);

здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність – ЗК.04);

здатність до творчого пошуку і реалізації нових ідей, до самопрезентації результатів своєї професійної діяльності; здатність критично мислити (підприємницька компетентність – ЗК.05);

здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності (етична компетентність – ЗК.06).

Професійні компетентності:

здатність до цілепокладання, самоорганізації та здійснення освітнього процесу (прогностична компетентність – А1.2);

здатність обирати ефективні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів та потреб здобувачів освіти (організаційна компетентність – А2.2);

здатність визначати рівень сформованості компетентностей у здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти (оцінювально-аналітична компетентність – А3.2);

здатність формувати у здобувачів освіти ключові компетентності відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти (предметно-методична компетентність – А4.1);

здатність організовувати психологічно безпечне освітнє середовище (здоров'язбережувальна компетентність – Б1.2);

здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії (психо-емоційна компетентність – В1.1);

здатність до ефективної співпраці та комунікації в професійній діяльності (педагогічне партнерство – В2.1);

здатність залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності (педагогічне партнерство – В2.2);

здатність до командної взаємодії (педагогічне партнерство – В2.3);

здатність враховувати культурні, релігійні, соціальні та мовні особливості родини під час освітнього процесу та здійснювати його незалежно від власних поглядів, стереотипів та упереджень (морально-етична компетентність – В3.1);

здатність до самоаналізу та самооцінювання власної професійної діяльності (здатність до навчання впродовж життя – Г1.1);

здатність орієнтуватись в інформаційному просторі (інформаційно-комунікаційна компетентність – Г2.1);

здатність ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології та електронні освітні ресурси в професійній діяльності (інформаційно-комунікаційна компетентність – Г2.2);

здатність дотримуватись правил безпечної поведінки в цифровому середовищі (інформаційно-комунікаційна компетентність – Г2.3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

розуміти значення підтримки розвитку психологічної стійкості дитини для становлення її особистості, зміцнення психологічного здоров'я і покращення якості життя;

розуміти сутність поняття «психологічна стійкість», як особистісна якість дошкільника; його структуру в єдності емоційних, когнітивних і регулятивних компонентів; особливості прояву психологічної стійкості дитини старшого дошкільного віку в навичках і поведінці;

знати основні підходи та способи підтримки емоційного стану дитини, стимулювати її до засвоєння відповідної тактики поведінки в складних ситуаціях та адекватно регулювати свої дії;

вміти аналізувати власний психо-емоційний стан, застосовувати техніки і прийоми для його нормалізації;

усвідомлювати свій вплив на психоемоційний та фізичний стан дитини;

застосовувати знання, уміння й навички для педагогічної просвіти батьків щодо підтримки розвитку психологічної стійкості дитини у сім'ї;

аналізувати, систематизувати і узагальнювати одержану інформацію;

здійснювати рефлексію власної педагогічної практики, прагнути до постійного особистісного і професійного розвитку.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації: система та критерії оцінювання результатів навчання слухачів визначаються суб'єктом підвищення кваліфікації.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: Сертифікат про навчання на курсах підвищення кваліфікації, які проводить суб'єкт підвищення кваліфікації ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти».

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва теми	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Феномен психологічної стійкості дитини в контексті знань вікової та педагогічної психології					
Тема 1.1. Загальні положення: поєднуємося з однодумцями	1	1	1		3
Тема 1.2. З історії наукових пошуків у колі проблем психологічної стійкості	1	1	1		3
<i>Разом за модулем</i>	2	2	2		6
МОДУЛЬ 2. Характеристика особливостей прояву психологічної стійкості дитини дошкільного віку в навичках та поведінці					
Тема 2.1. Емоційне-ціннісні досягнення дитини, які сприяють її психологічній стійкості	1	1			3
Тема 2.2. Знання, що оберігають та сприяють психологічній стійкості дитини	1	1			3
Тема 2.3. Навички регуляції поведінки та діяльності, що сприяють психологічній стійкості дитини	2	1	1		4
Тема 2.4. Психологічна стійкість в ланцюжку інших особистісних якостей: суголосність та взаємовплив	2	1	1		4
<i>Разом за модулем</i>	8	4	2		14
МОДУЛЬ 3. Стратегії підтримки розвитку психологічної стійкості дитини в умовах суспільного та сімейного виховання					
Тема 3.1. Педагогічна діяльність дорослих як фактор впливу на становлення психологічної стійкості дитини	2	2	1		5
Тема 3.2. Плекаємо психологічну стійкість дитини у родинному колі	2	2	1		5
<i>Разом за модулем</i>	4	4	2		10
Підсумкові заходи				2	2
УСЬОГО	12	10	6	2	30

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ ТА ФОРМИ РОБОТИ

Зміст Програми складається з теоретичної, практичної підготовки фахівців, а також виконання педагогічними працівниками самостійної роботи.

Теоретична частина. Програми орієнтована на оволодіння педагогічними працівниками закладів дошкільної освіти основними поняттями, компетентностями щодо підтримки розвитку психологічної стійкості дітей дошкільного віку.

Зміст практичної складової. Програми передбачає формування здатності педагогічних працівників до вибору і застосування ефективних підходів та способів розвитку психологічної стійкості у суб'єктів освітнього процесу.

Практичні завдання виконуються слухачами під час практичних занять, що передбачені навчально-тематичним планом Програми.

Самостійна робота містить завдання, спрямовані на вивчення рекомендованої літератури з проблеми психологічної стійкості дитини, рефлексію власної педагогічної практики та напрацювання педагогічних кейсів. У перебігу виконання завдань самостійної роботи слухачі презентують свої практичні доробки.

Зміст Програми складається з 3 модулів, 8 взаємопов'язаних тем. Підсумкове оцінювання здійснюється суб'єктом підвищення кваліфікації за результатами виконання слухачами усіх практичних і самостійних завдань, визначених в кожній темі (див. текст підручника [1]).

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 годин, з них: 12 год. – лекційні заняття, 10 год. – практична робота, 6 год. – самостійна робота 2 год. — підсумкові заходи.

МОДУЛЬ 1. ФЕНОМЕН ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ДИТИНИ В КОНТЕКСТІ ЗНАНЬ ВІКОВОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1.1. Загальні положення: поєднуємося з однодумцями.

Феномен «психологічна стійкість», її прояви та особливості у дітей дошкільного віку. Значення та можливості казки для розвитку дитини та вивчення її уявлень і поведінки в різних ситуаціях.

Тема 1.2. З історії наукових пошуків у колі проблем психологічної стійкості.

Перше лонгітюдне дослідження резильєнтності Е. Вернер і Р. Сміт. А. Мастен: психологічна стійкість дитини – це не унікальна здатність супергероїв, а «звичайна магія». Науково-практичний доробок українських психологів у вивченні феномену психологічної стійкості дитини дошкільного віку.

МОДУЛЬ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В НАВИЧКАХ ТА ПОВЕДІНЦІ

Тема 2.1. Емоційно-ціннісні досягнення дитини, які сприяють її психологічній стійкості.

Вплив та взаємозв'язок між емоційним розвитком, сформованістю ціннісних орієнтацій та можливістю проявити психологічну стійкість в різних ситуаціях спілкування дитини з оточенням. Рефлексія та самоаналіз педагогами особистої практики виховання дітей дошкільного віку, яка сприяє становленню психологічної стійкості дітей через збагачення їх емоцій та досвіду творчості.

Тема 2.2. Знання, що оберігають та сприяють психологічній стійкості дитини.

Особливості уявлень дитини про себе та їх вплив на розвиток психологічної стійкості. Зв'язок психологічної стійкості дошкільника з його знаннями про оточення та характером стосунків з предметним, природним, соціальним середовищем. Знання дитини про безпеку життєдіяльності та їх вплив на вміння долати труднощі.

Тема 2.3. Навички регуляції поведінки та діяльності, що сприяють психологічній стійкості дитини.

Формування м'яких навичок дитини в процесі опанування нею різними видами діяльності. Вплив м'яких навичок на становлення психологічної стійкості дошкільника. Рефлексія та самоаналіз педагогами присутності в особистому житті навичок, які сприяють прояву психологічної стійкості.

Тема 2.4. Психологічна стійкість в ланцюжку інших особистісних якостей: суголосність та взаємовплив.

Вплив деяких особистісних якостей дитини на прояв її психологічної стійкості. Як психологічна стійкість впливає на становлення особистісних якостей в період дошкільного дитинства. Використання методів роботи з образами та візуалізацією у формуванні психологічної стійкості дітей.

МОДУЛЬ 3. СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ДИТИНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОГО ТА СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

Тема 3.1. Педагогічна діяльність дорослих як фактор впливу на становлення психологічної стійкості дитини.

Безпечний дорослий: як ним стати для своїх вихованців. Продуктивні стратегії виховання. Правила безпечної та підтримувальної взаємодії педагога з дітьми. Безпековий сеттинг масових заходів в дитячому садку.

Тема 3.2. Плекаємо психологічну стійкість дитини у родинному колі

Сім'я як базовий чинник формування психологічної стійкості дитини дошкільного віку. Психологічна стійкість батьків як умова формування стійкості дитини. Повага до особистісних кордонів дитини та свобода вибору як основа стійкості. Ресурси психологічної стійкості сучасної української сім'ї.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Піроженко Т.О., Соловійова Л.І., Карабаєва І.І., Гурковська Т.Л., Федорчук О.І. Психологічна стійкість дитини дошкільного віку: визначення та підтримка розвитку: підручник; за наук. ред. Т.О. Піроженко. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2025. 162 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/746798>

2. Гурковська Т.Л., Соловійова Л.І. Педагоги та батьки: точки дотику для активної співпраці : метод. рекомендації. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 135 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/737382/>

3. Піроженко Т.О., Соловійова Л.І., Карабаєва І.І. Поняття психологічної стійкості в системі знань дитячої і педагогічної психології. *Мультидисциплінарний міжнародний журнал «Věda a perspektivy»*. (SÉRIE “Věk a pedagogická psychologie”). 2024. № 11(42). С. 312-327. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/743479>

4. Піроженко Т.О., Соловійова Л.І., Карабаєва І.І., Гурковська Т.Л., Токарева Л.Д., Федорчук О.І. Особливості психологічної стійкості дітей старшого дошкільного віку : навчальний посібник; за наук. ред. Т.О. Піроженко. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2025. 153 с. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/744993>

5. Піроженко Т.О., Соловійова Л.І., Гурковська Т.Л., Федорчук О.І. Психологічна стійкість дитини старшого дошкільного віку: діагностичний інструментарій: навчально-методичний посібник. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2025. 122 с. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/744994>

Додаткова література

1. Алексеева Ю.А. Психологічні особливості становлення віри в ранньому онтогенезі. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. III(24), Issue: 48. URL: www.seanewdim.co <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/02/Aleksieieva-Y.A.-Psychological->

2. Безпечний простір. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів : навч.-метод. посіб. Вид. 3-тє, доп., виправ. / Богданов С.О., Гніда Т.Б., Залеська О.В., Лунченко Н.В., Панок В.Г., Соловійова В.В. / Заг. ред. : Чернобровкін В.М., Панок В.Г. Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2021. 368 с.: іл., табл. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726885/1/>

3. Боришевський М.Й. Особистість у вимірах самосвідомості : монографія. Суми : Видавничий будинок «Еллада», 2012. 608 с.
4. Журба К.О. Формування національної ідентичності зростаючої особистості в умовах воєнного стану: досвід експериментальної реалізації. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. № 1 (Т. 5). С. 1–6. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5123>
5. Зливков В., Лукомська С., Євдокимова Н., Ліпінська С. Діти і війна: монографія. Київ-Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2023. 221 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/734177/>
6. Зливков В., Лукомська С. Діти війни: теоретико-методичні і практичні аспекти психологічної допомоги. Київ – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2022. 95 с.
7. Кокур О.М., Мельничук Т.І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023. 25 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/734632/1/>
8. Кононко О.Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (Системний підхід). Київ: Стилос. 2000. 336 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?
9. Крива Н.Л. Методика та результати дослідження особливостей прояву довіри дитини старшого дошкільного віку до соціального оточення. *American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research*. 2021. 20 (1). С. 35–44. URL: <https://ajfaer.org/index.php/ajfaer/article/view/73/66>
10. Лазос Г.П. Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, 2018. Том 3: Консультативна психологія і психотерапія. Вип. 14. С. 26-64. URL : https://lib.iitta.gov.ua/716873/1/Lazos_APP_V3N14_2018.pdf
11. Методичний посібник до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей віком від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом» / Т.О. Піроженко, О.Ю. Хартман, К.В. Палієнко, М.В. Павленко. Київ : Алатон, 2016. 112 с. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/programi/2.pdf>
12. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. Київ, 2018. С. 141. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/d/430841.pdf>
13. Піроженко Т.О., Хартман О.Ю. Парціальна програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом». Київ : Видавництво «Алатон», 2016. 32 с. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/programi/1.pdf>
14. Пророк Н.В., Царенко Л.Г., Чекстєре О.Ю., Полякова В.І., Столярчук О.А., Купрєєва О.І. Психологічна допомога дітям, які пережили спричинені війною травмивні події : метод. рек. ; за ред. Н.В.Пророк. Київ : Інститут

психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. 137 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/743548/1/>

15. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки : метод. посіб. / З.Г. Кісарчук, Я.М. Омельченко, І.М. Біла ... Г.П. Лазос ; за ред. З.Г. Кісарчук. Київ : Логос. 232 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/706344/1/>

16. Романчук О. Психологічна стійкість подібна до м'язів: тренуєш їх правильно – вони ростуть. URL : <https://theukrainians.org/oleh-romanchuk>

17. Романчук О. Вибір стійкості: доповідь на конференції «Стійкість – конференція». 2022. URL: <https://www.youtube.com/...>

18. Фаріон І. Д. Останнє велике інтерв'ю Ірини Фаріон. Перша частина: інтерв'ю. *Сила Впливу*. 2024. 15 серпня. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Cj_xRTvGNqk

19. Шарон-Максимов Д. Модель трансформації травматичних переживань дитини методом Хібукі-терапії. *Соціальна робота*. 2023. № 1(9). С. 75–83. URL: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2023/9-1/12>

20. Boffo V. *Insegna-mento come cura di se* // P. Federighi, V. Boffo, a cura di. *Primaria oggi: complessita e professionals docente*. Firenze: Firenze University Press, 2014. P. 66-83.

21. Linden P. Das Lächeln der Freiheit. Über Selbststärkung und Körperbewusstsein — Ein Leitfaden zur Traumabewältigung. *Arbor*, 2017. 229 s.

22. Luthar S.S. The Construct of Resilience: A Critical Evaluation and Guidelines for Future Work. *Child Development*. 2000. № 3. P. 543-562. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC1885202/>

23. Masten A.S. *Ordinary Magic: Resilience in Development*. New York : The Guilford Press, 2014. Hard cover, xvi+370 pp., 2 tables, 16 figs.

24. Werner E.E. *Vulnerable but invincible: A longitudinal study of resilient children and youth*. New York : McGraw – Hill, 1982. 228 p.

25. Werner E., Smith R. *Overcoming the odds: high risk children from birth to adulthood*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1992.

Генеральний директор директорату
дошкільної та інклюзивної освіти

Алевтина ЛОТОЦЬКА